

Η φορολόγηση με τεκμήρια ανοίγει την πόρτα για την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών (εξωλογιστικός προσδιορισμός)

του Γιώργου Δαλιάνη με τη συνεργασία της Νίκης Χατζοπούλου*

Στην πράξη η τάση είναι να επικρατούν ως μέθοδος διεξαγωγής του ελέγχου οι έμμεσες τεχνικές, καθώς τα ελεγκτικά όργανα φρονούν ότι σχεδόν κάθε περίπτωση ελέγχου υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των εμμέσων. Αυτό εγκυμονεί κινδύνους για τυχόν μη ορθή εφαρμογή τους και για φαινόμενα αυθαιρεσίας εκ μέρους των ελεγκτικών οργάνων. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να γίνεται χρηστή εφαρμογή του άρθρου 28 του ΚΦΕ και του άρθρου 27 του ΚΦΔ και στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να δοθούν ειδικότερες οδηγίες σχετικά με τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι δεν είναι στην ευχέρεια του ελέγχου η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου σε κάθε περίπτωση, αλλά μόνο τότε όπου ο προσδιορισμός του φορολογητέου εισοδήματος είναι αδύνατος, διότι υπάρχει μεγάλη έκταση φοροδιαφυγής. Για τον λόγο αυτό η σχετική διάταξη (άρθρο 28 ΚΦΕ), που παρακάμπτει και εξοβελίζει το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης, θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά, η χρήση των έμμεσων μεθόδων να γίνεται με φειδώ και η εφαρμογή τους θα πρέπει να γίνεται με αυτοσυγκράτηση.

Με την υποβολή της φορολογικής δήλωσης, ο φορολογούμενος δηλώνει το παγκόσμιο εισόδημά του και παράλληλα δηλώνει και τις δαπάνες, πραγματικές και τεκμαρτές, και με βάση αυτά τα στοιχεία υπολογίζεται το καθαρό ετήσιο εισόδημά του επί του οποίου γίνεται και η φορολόγηση.

Στο παρόν άρθρο θα εξετάσουμε την περίπτωση κατά την οποία εφαρμόζονται τα τεκμήρια και μάλιστα πώς γίνεται στα πλαίσια

φορολογικού ελέγχου συνδυασμός των τεκμηρίων με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου.

Όπως είναι γνωστό, στην περίπτωση που οι πραγματικές δαπάνες (αγορά περιουσιακού στοιχείου) και οι τεκμαρτές (π.χ. αυτοκίνητο, κατοικία) είναι μεγαλύτερες από το φορολογητέο εισόδημα, τότε το εισόδημα υπολογίζεται βάσει αυτών των δαπανών και επί αυτού του εισοδήματος γίνεται η φορολόγηση. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι η επιπλέον δαπάνη μπορεί να καλυφθεί με ανάλωση κεφαλαίου προηγούμενων ετών.

Η ανάλωση κεφαλαίου έχει υπολογιστεί βάσει των υποβληθεισών φορολογικών δηλώσεων και βάσει αυτών κάθε φορολογούμενος υπολογίζει το διαθέσιμο κεφάλαιο προς ανάλωση, το οποίο έρχεται να αμφισβητήσει ο φορολογικός έλεγχος, ο οποίος διενεργείται με βάση ένα καινούριο μοντέλο, τις έμμεσες τεχνικές.

Ως γνωστόν οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου θεσπίστηκαν στον προϊσχύοντα Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ – ν. 2238/1994) για πρώτη φορά το 2012 με τον ν. 4038/2012, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4079/2012, που εισήγαγε στον ΚΦΕ το άρθρο 67B που τις προβλέπει και εν συνεχεία μεταφέρθηκαν και στον ισχύοντα Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (άρθρο 27 ν. 4174/2013).

Συγκεκριμένα, ένας φορολογούμενος που έχει φορολογηθεί για κάποια έτη με βάση τα τεκμήρια και έχει γι' αυτόν προκύψει ένα φορολογικό αποτέλεσμα (τόσο από πλευράς φορολογικών υποχρεώσεων όσο και από πλευράς ανάλωσης κεφαλαίου) υπάρχει περίπτωση εν συνεχεία να ελεγχθεί με βάση τις έμμεσες τεχνικές και το φορολογικό αποτέλεσμα για την ίδια χρήση να είναι εντελώς διαφορετικό. Πιο αναλυτικά, επειδή οι έμμεσες τεχνικές εξετάζουν τις πραγματικές και όχι τις τεκμαρτές δαπάνες, ο φορολογούμενος που έχει συμπληρώσει τη φορολογική του δήλωση με τα στοιχεία που απαιτούνται με βάση τα τεκμήρια, μπορεί εν συνεχεία να βρεθεί έκθετος απέναντι στις φορολογικές αρχές και μάλιστα αναδρομικά, αν και έχει συμμορφωθεί πλήρως με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία περί τεκμηρίων.

Για να γίνει πιο κατανοητό αυτό το παράδοξο παρακάτω παραθέτουμε δύο παραδείγματα:

1. Χρήση 2018: Φορολογούμενος συμπληρώνει το έντυπο Ε1 (φορολογική δήλωση), έχει εισόδημα 16.000 € και έχει τα εξής τεκμήρια:

Κατοικία: 5.400 €

Αυτοκίνητο: 4.600 €

Ελάχιστη αντικειμενική δαπάνη (διαβίωσης): 3.000 €

Δάνειο: 2.000 €

Σύνολο τεκμηρίων: 15.000 €

Το εισόδημα καλύπτει τα τεκμήριά του.

Εν συνεχεία, εκδίδεται εντολή ελέγχου με έμμεσες τεχνικές για την ίδια χρήση και εξετάζονται πλέον οι πραγματικές του δαπάνες, οι οποίες είναι οι εξής:

Ασφάλειες: 4.000 €

Δαπάνες ΔΕΚΟ κ.λπ.: 3.000 €

Πιστωτικές κάρτες: 8.000 €

Δάνειο: 2.000 €

Σύνολο πραγματικών δαπανών: 17.000 €

Στην δεύτερη αυτή περίπτωση οι πραγματικές δαπάνες είναι μεγαλύτερες από το εισόδημά του. Σημειωτέον ότι οι δαπάνες ΔΕΚΟ δεν υπάρχει τρόπος να αναφερθούν στη δήλωση.

2. Χρήση: 2019 – Φορολογούμενος συμπληρώνει το έντυπο Ε1 (φορολογική δήλωση), έχει εισόδημα 80.000 € και έχει τα εξής τεκμήρια:

Κατοικία: 30.600 €

Αυτοκίνητο: 17.800 €

Σκάφος: 14.000 €

Λοιπές δαπάνες (ιδ. σχολεία, οικ. βοηθοί κ.λπ.): 10.000 €

Ελάχιστη αντικειμενική δαπάνη (διαβίωσης): 3.000 €

Δάνειο: 15.000 €

Σύνολο τεκμηρίων: 90.400 €

Το εισόδημα δεν καλύπτει τα τεκμήριά του.

Εν συνεχεία, εκδίδεται εντολή ελέγχου με έμμεσες τεχνικές για την ίδια χρήση και εξετάζονται πλέον οι πραγματικές του δαπάνες, οι οποίες είναι οι εξής:

Ασφάλειες: 6.000 €

Δαπάνες ΔΕΚΟ κ.λπ.: 6.000 €

Πιστωτικές κάρτες: 8.000 €

Δάνειο: 15.000 €

Ιδιωτικά σχολεία: 10.000 €

Λοιπές δαπάνες συντήρησης: 20.000 €

Σύνολο πραγματικών δαπανών: 65.000 €

Στην περίπτωση αυτή το εισόδημά του καλύπτει τις πραγματικές του δαπάνες.

Έστω, λοιπόν, ότι εκδίδεται εντολή ελέγχου με έμμεσες τεχνικές για τον εν λόγω φορολογούμενο και για τις δύο χρήσεις, κατά τις οποίες τη μία τα τεκμήρια υπερβαίνουν τα εισοδήματά του και την άλλη οι πραγματικές δαπάνες υπερβαίνουν τα εισοδήματά του, διερωτάται κανείς με ποιον τρόπο θα γίνει τελικά ο υπολογισμός των εισοδημάτων του, με βάση τις πραγματικές ή με βάση τις τεκμαρτές δαπάνες;

Μέσα και από αυτά τα παραδείγματα προκύπτει ότι άλλο είναι το φορολογικό αποτέλεσμα με βάση τα τεκμήρια και άλλο με βάση τις έμμεσες και γεννάται η εύλογη απορία, ποιο από τα δύο πρέπει να εφαρμοστεί; Όμως, κατά τον χρόνο υποβολής της δήλωσης αυτό δεν το γνωρίζει ο φορολογούμενος, ο οποίος θεωρεί ότι είναι καθ' όλα νόμιμος, πράγμα το οποίο μπορεί να ανατραπεί εκ των υστέρων εάν επιλεγεί για έλεγχο με έμμεσες τεχνικές. Και ερωτάται επίσης: έχει ο φορολογούμενος τη δυνατότητα να υποβάλει τη δήλωσή του με βάση τις έμμεσες τεχνικές; Η απάντηση βεβαίως είναι αρνητική.

Ακόμη πιο χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών σε παλαιότερες χρήσεις και παραθέτουμε ένα σχετικό παράδειγμα:

Έστω ότι ο ελεγχόμενος Α την 31/12/2013, έχει δηλωθέντα φορολογητέα και μη εισοδήματα προηγούμενων ετών 1.000.000€. Κατά τις αντίστοιχες χρήσεις είχε ύψος τεκμηρίων που αναφέρονταν στις φορολογικές δηλώσεις 300.000 €. Επομένως το διαθέσιμο προς ανάληψη κεφάλαιο την 31/12/2013 ήταν 1.000.000€ – 300.000€ = 700.000€. Ο φορολογούμενος κατά τις χρήσεις που λήφθηκαν υπόψιν για προσδιορισμό των διαθεσίμων κεφαλαίων δεν είχε συμπεριλάβει στις δηλώσεις ποσό 200.000 ευρώ για αγορά πρώτης κατοικίας (κατά τη χρήση 2005) και ποσό 350.000 ευρώ για συμμετοχή του στην ίδρυση ανώνυμης εταιρείας (κατά τη χρήση 2006). Το έτος 2014 προχωρά σε αγορά ακινήτου αξίας 550.000 ευρώ, πιστεύοντας σύμφωνα με την ισχύουσα περί τεκμηρίων νομοθεσία ότι είναι πλήρως καλυμμένος. Όμως, η φορολογική αρχή στα πλαίσια ελέγχου και στην προσπάθειά της να εντοπίσει διαφεύγουσα φορολογητέα ύλη, εφαρμόζει τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου και προσδιορίζει το διαθέσιμο προς ανάληψη κεφάλαιο διαφορετικά. Αποδέχθηκε το δηλωθέν εισόδημα του 1.000.000 ευρώ και από αυτό αφαίρεσε τις πραγματικές δαπάνες αξίας 250.000 ευρώ (μείωση προς όφελος του φορολογουμένου κατά 50.000 ευρώ από τις τεκμαρτές δαπάνες) και το υπόλοιπο ποσό 750.000 ευρώ μειώθηκε κατά το ποσό 200.000, και 350.000 ευρώ που αφορούν δαπάνες απόκτησης πρώτης κατοικίας και

συμμετοχή στην ίδρυση ανώνυμης εταιρείας αντίστοιχα και το υπόλοιπο προς διάθεση κατά την φορολογούσα αρχή ανέχεται στο ποσό των 200.000 ευρώ και ως εκ τούτου προκύπτει ότι δεν μπορεί ο φορολογούμενος να καλύψει την διαφορά που προκύπτει μεταξύ εισοδημάτων και αγοράς και η διαφορά θα φορολογηθεί ως επιπλέον εισόδημα. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι στο εν λόγω παράδειγμα ο έλεγχος έχει εφαρμόσει αναδρομικά έμμεσες τεχνικές για να υπολογίσει το διαθέσιμο κεφάλαιο του φορολογούμενου, καθώς έχει αναζητήσει πραγματοποιηθείσες, αλλά νομότυπα μη δηλωθείσες (βάσει των σχετικών διατάξεων) δαπάνες, όπως η αγορά α' κατοικίας και η συμμετοχή σε ίδρυση

εταιρείας. Ωστόσο, κατά τις επίμαχες χρήσεις (2005 και 2006) οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου δεν ήταν σε ισχύ και παρά ταύτα εφαρμόζονται αναδρομικά από τα ελεγκτικά όργανα, αναιρώντας ουσιαστικά τα δεδομένα που είχε λάβει υπόψιν του ο φορολογούμενος, ο οποίος ουδόλως παρατύπησε, αλλά αντιθέτως συμμορφώθηκε με την ισχύουσα νομοθεσία. Όπως αναφέραμε και ανωτέρω, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου θεσπίστηκαν για πρώτη φορά με τον ν. 4038/2012 (όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4079/2012) και η έναρξη ισχύος τους ήταν η ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου (ήτοι η 2.2.2012). Συνεπώς, δεν νοείται να εφαρμόζονται για το προηγούμενο χρονικό διάστημα, εντούτοις πολλές φορές τα ελεγκτικά όργανα, όπως το ΚΕΦΟΜΕΠ (Κέντρο Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου) ή το ΣΔΟΕ σε περιπτώσεις ελέγχου για πρόσωπα που θα επιλεγούν βάσει των σχετικών κριτηρίων της ΑΑΔΕ (είτε μετά από διασταυρωτικούς ελέγχους ή από άνοιγμα λογαριασμών ή από καταγγελία), εφαρμόζουν τις έμμεσες τεχνικές για τις τρέχουσες αλλά και για παλαιότερες χρήσεις (προκειμένου να υπολογίσουν το διαθέσιμο κεφάλαιο που επικαλείται ο φορολογούμενος). Αυτή η πρακτική δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και σύγχυση στους φορολογούμενους.

Δείτε το άρθρο και στο E-FOROLOGIA.gr

* Ο Γιώργος Δαλιάνης είναι Πρόεδρος & Διευθύνων Σύμβουλος της ARTION AE & Ιδρυτής του Ομίλου ARTION, Οικονομολόγος-

Φοροτεχνικός.

Η Νίκη Χατζοπούλου είναι Δικηγόρος LL.M. & Διαμεσολαβήτρια, συνεργάτης της ARTION AE.

Το ανωτέρω κείμενο έχει ενημερωτικό χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τις εξειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στην ARTION A.E (Πουρνάρα 9, Μαρούσι /210 6009062 / www.artion.gr)